

TRANSICIÓ PEDAGÒGICA CIÈNCIA, EXPERIÈNCIA I LLIBERTAT

FITXA TÈCNICA

El concepte i producció de l'exposició *Transició Pedagògica* és d'una envergadura major que la suma discreta d'alguns dels seus components, que no obstant és útil precisar, com fem en aquesta fitxa.

Pintades murals

Seleccionades i documentades per Josep Simon amb aportacions d'Anxo Vidal. Es combinen pintades d'època documentades i lemes amb missatge didàctic i polític creats per a l'ocasió (en base a documentació i referències culturals). Recreació de mur a la intempèrie i pintades, realitzades per Javier Molina i revisades per Josep Simon. Documentació: Sempere, P. *Los muros del posfranquismo*. Madrid: Miguel Castellote, 1977; Arias, F. "Las pintades". *Triunfo*, 19 de Febrero de 1977: 42-45; Rodri, J. (coord.). *Pintades = Pintadas: Barcelona, de Puig Antich al Referendum*. Barcelona: La Gaya Ciencia, D.L. 1977; Labrador Méndez, G. (2020). "El franquismo contra la pared. Poética y ciudadanía en las pintadas de la transición española". *Tropelías* 7: 437-463.

Disseny gràfic

Concebut i realitzat per Virginia Vinagre en diàleg amb Simon i Vidal. Maquetació de panells, cartells i gràfica de l'exposició per Vinagre. Selecció per a *collage* de reivindicacions a les fàbriques, per Vidal.

Panells

Les referències precises dels textos inclosos als panells ubicats sobre els pilars de la sala són:

- Cites de Juan Hernández (2021), Daniel Gil (2021) i Guillermo Gil (2022): entrevistes realitzades per Cristina Sendra en el marc del projecte *Museos Aulas y Política: Cultura científica y tecnológica en la Transición española* [PID2019-104897GA-I00].
- Cites de Roberto Feo (1959, 1960, 1961 i 1963): actes del "Seminario Didáctico adscrito a la Cátedra de Física y Química" del "Instituto Nacional de Enseñanza Media "San Vicente Ferrer" de Valencia".
- Elías Fernández Uria (1978). "Suspense en Física y Química: Crítica de algunas frases extraídas de varios libros de Física y Química de segundo de BUP. Por una parte, se ilustran algunos puntos de carencias conceptuales y, por otra, el peligro de centrar la labor docente en libros de texto". *Cuadernos de Pedagogía* 40: 73-75.
- Ángeles Martínez Boix (1974) "Nuestra práctica pedagógica. Algunos aspectos a tener en cuenta en la preparación de una clase activa". *Boletín del Seminario de Pedagogía*, C/74, 30-35.
- Carlos Furió Mas i Daniel Gil Pérez (1979). "1.5. Forma de utilización del programa-guía". A: *El programa-guía: una propuesta para la renovación de la didáctica de la física y química en el bachillerato*. Valencia: Instituto de Ciencias de la Educación.
- Carlos Furió Mas, Daniel Gil Pérez, Guillermo Gil Vázquez i Rafael Llopis Castelló (1969). "Presentación". *Física y Química. (Tercer curso del Bachillerato Elemental)*. Plan 1967. [Castellón]: Los autores.
- Seminario de Pedagogía (1975). "Prefacio". *Por una reforma democrática de la enseñanza*. Barcelona: Avance, D.L., 1975.
- "Las opiniones de los alumnos". *Boletín interior del Seminario de Pedagogía*, nº2 (1971): 18-19.
- L'últim panell de l'exposició inclou cartells electorals creats a partir de propagandes comercials d'ENOSA i SOGERESA, per emular els cartells coetanis del Partido Socialista Obrero Español i Alianza Popular. També, la intervenció d'una pàgina de propaganda de la taula-armari Torres Quevedo amb subratllats i fusió amb elements de la popular vinyeta "7 Preguntas al Lobo" que apareixia periòdicament a la revista satírica *Hermano Lobo* (1972-1976) per expressar els desigs de democratització del país. Disseny per Simon, Vidal i Vinagre.

Cubeta d'ones

Concepció de cambra fosca per Anxo Vidal, Virginia Vinagre, Pedro Llovera i Josep Simon. Preparació, experimentació, muntatge, calibració i estudi de viabilitat d'experiment d'interferències en cubeta d'ones, per Llovera. Imatges exteriors a la cambra fosca que conté la cubeta extretes de: L. A. Adiego, J. A. Macías, Romero (1969). *Estudio de las ondas en el agua*. Madrid: ENOSA; Enrique Sanz Jarauta y J. Félix Goiburu Martín

(1958). “Experiencias con la cubeta de Olas”. *Cuadernos didácticos (Física y Química 11)*. Centro de Orientación Didáctica. Madrid: Dirección General de Enseñanza Media, pp. 3-13.

Audio-Visuals

- Extractes de “Días de escuela” de l’àlbum homònim de Asfalto (Madrid, Chapa Discos, 1978). Composició de José Luis Jiménez, Lele Laina, Julio Castejón i Enrique Cajide.

- Extractes de Documental *Antifranquismo y renovación pedagógica. El colegio de doctores y licenciados del D.U de Valencia (1966-1978)*. Valencia, Producciones la Hormiga-FEIS. Fundación de Estudios e Iniciativas Sociolaborales, CCOO PV, 2012. Maquetació i subtitulat: Vidal.

- Extractes del Noticiero Cinematográfico Español (NO-DO), Filmoteca Española – Corporación de Radio y Televisión Española. Notícies extretes dels n°: 32 B (09-08-1943), 914 A (11-07-1960), “La mujer en la universidad (Revista *Imágenes*)” (01-01-1966), 1403 B (24-11-1969), 1414 A & B (09-02-1970), 1502 A (18-10-1971), 1523 B (13-03-1972), 1656 A (07-10-1974). Selecció realitzada per Agustín Ceba i Anxo Vidal. Maquetació i subtitulat: Vidal.

Mapa mural

Extret i ampliat de Aurelio Rodrigo Sospedra. *Formación del espíritu nacional: para bachillerato y peritaje mercantil, según el programa oficial publicado por la Sección Central de Enseñanza del Frente de Juventudes*. Valencia: Gior, 1953. Els gravats del fons de la “sala d’aula” procedeixen d’aquest mateix manual.

Equips didàctics

La taula-armari Torres Quevedo que presideix la recreació d’aula franquista pertany a l’actual IES Sant Vicent Ferrer (València). Les maletes didàctiques procedeixen del mateix Institut i de l’antiga Escola de Magisteri de la Universitat de València. Inclouen equips demostratius dels fenòmens de l’òptica, mecànica, electricitat i termologia, cubetes d’ones i models atòmics produïts per la Empresa Nacional de Óptica, S. A. (ENOSA) i la Sociedad General de Representaciones y Suministros S. A. (SOGERESA). Les transparències demostratives de motors produïdes per ENOSA, pertanyen al susdit Institut. Tots els equips es troben actualment sota custòdia del Museu d’Història de la Medicina i de la Ciència de la Universitat de València. Museografia dels equips didàctics i aula franquista per Simon i Vidal amb assistència de Vinagre.

Cartells

Selecció realitzada per Simon i Vidal consistent en portades, pàgines i anuncis de *Cuadernos didácticos (Física y Química)* del Centro de Orientación Didáctica (n° 7, 10, 11, 12 i 13, publicats en 1958), portades de llibres de text: *Physics* del Physical Science Study Committee (Boston: D. C. Heath, 1960) i traducció al castellà (Barcelona: Reverté, 1962), i fitxes d’experiments i material didàctic publicades per Dirección General de Enseñanza Media (dècada de 1960) i Instituto de Ciencias de la Educación de la Universidad de Valencia (1974).

Taulells de suro (obert i tancat)

Concepte de Vidal, amb selecció de documents realitzada pel mateix i Simon, consten de pàgines impreses del *Boletín interior del Seminario de Pedagogía* del Colegio de Doctores y Licenciados del D.U de Valencia (n°s de 1970-1975), revista *Cahiers Pédagogiques*, quaderns del Centro de Orientación Didáctica, catàlegs comercials de material didàctic, circulars del professorat. La documentació original es troba a l’IES Sant Vicent Ferrer, Biblioteca “Vicent Peset Llorca” de l’Institut interuniversitari López Piñero, i col·lecció de Josep Simon.

Llibre de visites

Concepte “Siénte/ate como en casa y expresa tus alabanzas” de Vidal i Simon.

Llibres de text

Selecció per Vidal i Simon, amb suggeriments de Ceba i Sendra. Pertanyen a la Biblioteca d’Educació “María Moliner” de la Universitat de València i la col·lecció de Josep Simon:

1. León Maroto, A. [ca. 1953- 1958]. *Nociones de Física y Química*. 3er curso. 2a parte. Sevilla: Editorial Católica Española.

2. Mingarro, A. (1950). *Compendio de Física General*. Madrid: Summa.
3. Edelvives (1954). *Nociones de Física y Química*. Primer Curso. Tercer Año de Bachillerato. Zaragoza: Editorial Luis Vives, S. A.
4. Edelvives (1959). *Física Sexto Curso*. Zaragoza: Editorial Luis Vives, S.A.
5. Feo García, R. & J. M. Izquierdo Asins (1954). *Física y Química. Bachillerato. Curso 3º*. Valencia: Juan Bello Galindo.
6. Mendiola Ruiz, J. (1954). *Nociones de Física y Química (Tercer Curso)*. Santander: Editorial Cantabria S.A.
7. Soriano Silves, J. R. (1954). *Protón: Elementos de Física y Química*. Barcelona: Teide.
8. Soriano, J. R. (1960). *Neutrón: Física y Química*. Barcelona: Teide, 5ª edición.
9. Andreu Tormo, J. (1960). *Física General*. Valencia: Editorial América.
10. Pérez Botella, A. (1960). *Física y Química*. Alcoy: Editorial Marfil S. A.
11. Cabezas Serra, M. (1964). *Química Preuniversitario*. Barcelona: Edicase.
12. Soriano Silvestre, J. R. & E. Valero Blanco (1965). *Física para Preuniversitario*. Valencia: Tipografía Artística Puertes S. L.
13. Aguilar Peris, J. & J. Casanova Colás (1973). *Problemas de Física*. Valencia: Saber. (reimpresió d'original de 1966).
14. Senent, F. y J. Aguilar (1968). *La física tiene la respuesta*. Valencia: Saber.
15. Galparsoro García, M. (1968). *Física y Química*. Segundo Curso de Oficialía. Bilbao: Editorial Vasco Americana.
16. Feo García, R. (1968). *Química*. Valencia: Bello.
17. Mendiola Ruiz, J. (1969). *Física y Química (Tercer curso)*. Santander: Hijos de Jesús Mendiola.
18. López Bustos, C. (1968). *Problemas de Física. Curso Preuniversitario*. Madrid: Gregorio del Toro.
19. Guillem Monzonís, C.; J. L. Narciso Campillo y R. Berrojo Jario (1969). *Física. Curso Preuniversitario*. Alcoy: Editorial Marfil.
20. López Lasheras, A. y M.ª P. Carretero Mayayo (1969). *Láser: Física/Química. Tercer Curso de Bachillerato*. Barcelona: Editorial Vicens Vives.
21. Martín, J.; A. Oñorbe y A. Ruiz (1969). *Física y Química. Curso Tercero*. Madrid: Editorial Magisterio Español S. A.
22. Rivas, A. (1970). *Física y Química. Cuarto Curso*. León: Editorial Everest.
23. Bruño (1970). *Física y Química. 4º curso*. Madrid: Editorial Bruño.
24. Valenciano Garro, A. (1970). *Física y Química 4*. Salamanca: Anaya.
25. Rodríguez Gómez, J. (1973). *Física 6º curso*. Zaragoza: Editorial Luis Vives S. A.
26. Catalá de Alemany, J., con la colaboración de J. Aguilar Peris, J. Casanova Colás y F. Senent Pérez (1979). *Física*. Madrid: Fundación García Muñoz.
27. Anon. (1977). *Física y Química*. Libro del alumno: información. Madrid: Tecnibán.
28. Cacho, F.; I. Portela; E. Rubio; M. A. Suárez, R. Arriagada; B. Yankovic (1976). *Física y Química*. Madrid. Santillana.
29. Nagore Gómez, E. y L. Miralles Conesa (1977). *Física y Química. 3º*. Valencia: E López Mezquida.
30. Lozano Lucea, J. J. & J. L. Vigatá Campo (1977). *Física y Química. Spin. 2º de BUP*. Madrid: SM Ediciones.
31. Valero Hernandez, J. *Iniciación a las Ciencias Físicas*. Alicante.
32. Feo, R.; J. M. Izquierdo Asins; J. L. Feo Escutia (1976). *Física y Química. 2º BUP*. Valencia: Bello.
33. Sears, F. & M. Zemansky (1979). *Física*. Madrid: Aguilar.
34. Fidalgo Sánchez, J. A. (1976). *Física y Química. BUP 3*. Madrid: Editorial Everest.